

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Kompleksowa strategia na rzecz różnorodności biologicznej na COP16: połączenie wszystkich sektorów na rzecz wspólnego celu

(opinia z inicjatywy własnej)

(C/2024/6880)

Sprawozdawca: **Arnaud SCHWARTZ**

Doradczynie i doradcy	Alexandros KASSAPIS (z ramienia sprawozdawcy)
Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	18.1.2024
Podstawa prawna	Art. 52 ust. 2 regulaminu wewnętrznego
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska Naturalnego
Data przyjęcia przez sekcję	3.9.2024
Data przyjęcia na sesji plenarnej	19.9.2024
Sesja plenarna nr	590
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	158/2/7

1. Wnioski i zalecenia

1.1. W ramach przygotowań do 16. Konferencji Stron Konwencji o różnorodności biologicznej (CBD COP16) EKES pragnie zwrócić uwagę na następujące kwestie:

1.2. Różnorodność biologiczna to zasób zróżnicowania genetycznego stanowiący najważniejszą część kapitału naturalnego, który ludzkość otrzymała w darze od przyrody. Jest ona warunkiem wstępnym długoterminowego bezpieczeństwa żywnościowego i trwałego dobrobytu gospodarczego. Istnienie ludzkości i jej dostatek będą zależały od naszej zdolności do współpracy i poszanowania ograniczeń planety. UE ma do odegrania kluczową rolę zarówno w swoim obrębie, jak i poza swymi granicami, zwłaszcza poprzez unijne prawodawstwo i umowy handlowe, by uniknąć importu lub eksportu żywności, produktów i technologii niezrównoważonych pod względem środowiskowym i społecznym.

1.3. Aby zwiększyć skuteczność, strategie polityczne wspierające różnorodność biologiczną muszą stać się spójniejsze i bardziej kompleksowe we wszystkich sektorach; być lepiej zintegrowane z programami w zakresie klimatu, środowiska i bezpieczeństwa żywnościowego w UE i na świecie; obejmować nie tylko wymiar środowiskowy, ale także społeczny i gospodarczy i musi im towarzyszyć niezbędne wsparcie finansowe.

1.4. Obecnie bardziej niż kiedykolwiek potrzebne są innowacyjne i skuteczne publiczne, prywatne i mieszane mechanizmy finansowania dla najbardziej kluczowych i – w niektórych przypadkach – narażonych zainteresowanych stron (w tym małych gospodarstw rolnych i rybaków, ludności rdzennej itp.); globalna architektura finansowa ze znormalizowanym mechanizmem sprawozdawczości i nowymi wskaźnikami, której centralnym elementem jest poszanowanie ograniczeń planety; ukierunkowanie inwestycji na niskoemisyjne i odporne gospodarki i dobrze prosperujące ekosystemy; a także wsparcie UE dla krajów globalnego Południa w ochronie różnorodności biologicznej.

1.5. Specjalne fundusze, globalny podmiot wyznaczający standardy oraz organ egzekwujący integralność i przejrzystość instrumentów finansowych na rzecz różnorodności biologicznej, a także zaprzestanie finansowania dotacji o skutkach szkodliwych dla środowiska mają zasadnicze znaczenie dla nagradzania usług związanych z różnorodnością biologiczną i sprawiedliwego rekompensowania strat finansowych, które mogą ponieść użytkownicy gruntów podczas działań na rzecz większej różnorodności biologicznej. W perspektywie długoterminowej ich działania doprowadzą natomiast do bardziej zrównoważonej, odporniejszej i zdrowszej produkcji.

1.6. Zdrowie ekosystemów, zwierząt i ludzi jest współzależne, ponieważ są częścią tego samego ekosystemu naturalnego. W związku z tym w Europie należy opracować podejście „Jedno zdrowie”.

1.7. Polityka środowiskowa i klimatyczna nie powinny być postrzegane jako obciążenie utrudniające pokonanie obecnego kryzysu, ale raczej jako część niezbędnych długoterminowych rozwiązań z myślą o przyszłości. Silniejsza dyplomacja w dziedzinie zmiany klimatu i różnorodności biologicznej ma również kluczowe znaczenie dla zacieśnienia współpracy międzynarodowej i skutecznego utrzymania naszych ekosystemów, gospodarek i społeczeństw.

1.8. Aby włączyć różnorodność biologiczną do głównego nurtu polityki i określić przyjazne dla środowiska działania na rzecz klimatu, UE powinna przyjąć zintegrowane, wielopoziomowe i wielostronne podejście obejmujące badania naukowe, opracowywanie polityki, zaangażowanie zainteresowanych stron i kampanie uświadamiające.

1.9. Wdrażanie porozumień międzynarodowych, takich jak umowy w sprawie klimatu i różnorodności biologicznej, będzie wymagało na wszystkich szczeblach bardziej inkluzywnego modelu zarządzania z udziałem wielu zainteresowanych stron, obejmującego systematyczne, oparte na dyskusji⁽¹⁾, wczesne i konsekwentne uczestnictwo obywateli i organizacji społeczeństwa obywatelskiego i całego społeczeństwa, w tym ludzi młodych, sektora prywatnego i środowiska akademickiego. Niezbędne jest przy tym zapewnienie jak najskuteczniejszych mechanizmów rozliczalności oraz sprawiedliwego dostępu do wymiaru sprawiedliwości i danych. Konieczne będzie również umocnienie dialogu społecznego i rokowań zbiorowych w dziedzinie ochrony różnorodności biologicznej oraz zdecydowane zaangażowanie partnerów społecznych.

1.10. Komitet wyraża zaniepokojenie tym, że Komisja nie wspomina w nowych wytycznych politycznych o celach zrównoważonego rozwoju. Ponawia ponadto swój apel o zintegrowaną, całościową strategię zawierającą ambitne długoterminowe cele i plany – agendę UE na rzecz zrównoważonego rozwoju do 2050 r. – aby zapewnić gospodarkę dobrobytu z uwzględnieniem ograniczeń planety. Zamiast realizować cele oddzielnie, UE powinna przyjąć systemowe, międzysektorowe i prognostyczne podejście, aby zmniejszyć złożoność swojej polityki i zwiększyć jej efektywność⁽²⁾.

1.11. W tym względzie pomocne mogłoby być powołanie komisarza ds. przyszłych pokoleń, odpowiedzialnego za promowanie długoterminowego, holistycznego i systemowego myślenia oraz skupiającego się na włączeniu do głównego nurtu polityki wskaźników w zakresie dobrostanu i różnorodności biologicznej wykraczających poza dane dotyczące PKB. Dlatego EKES wzywa Parlament Europejski, Radę UE i Komisję Europejską do przyjęcia międzyinstytucjonalnej deklaracji, aby zapewnić solidne ramy gwarantujące ochronę i propagowanie praw przyszłych pokoleń. W tym celu Komisja powinna utworzyć urząd wiceprzewodniczącego wykonawczego ds. przyszłych pokoleń.

2. Kontekst

2.1. W obliczu obecnego potrójnego kryzysu planetarnego (zmiana klimatu, zanieczyszczenie i utrata różnorodności biologicznej) coraz pilniejsze staje się ponowne przemyślenie naszych relacji z przyrodą oraz ochrona i tam, gdzie to konieczne – odbudowa ekosystemów naturalnych, od których zależy człowiek i większość jego działalności gospodarczej, w tym rolnictwo, leśnictwo i rybołówstwo. Szacuje się, że ponad 50 % światowego PKB zależy od przyrody⁽³⁾, a około 40 % miejsc pracy na świecie bezpośrednio zależy od zdrowych ekosystemów⁽⁴⁾.

(1) Deliberatywny proces uczestnictwa wynika z teorii demokracji deliberatywnej i przekonania, że decyzje polityczne powinny zapadać po przeprowadzeniu otwartej dyskusji i debaty obywatelskiej. Przykłady deliberatywnego procesu uczestnictwa, SALTO.

(2) Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „UE a Agenda 2030: wzmocnienie realizacji celów zrównoważonego rozwoju” (Dz.U. C, C/2024/876, 6.2.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/876/oj>).

(3) „Study for a methodological framework and assessment of potential financial risks associated with biodiversity loss and ecosystem degradation”, Komisja Europejska.

(4) „World Employment and Social Outlook 2018”, MOP.

2.2. W szczególności, podkreślając znaczenie lasów tropikalnych dla różnorodności biologicznej na świecie, EKES zwraca uwagę na takie samo znaczenie różnorodności biologicznej w systemach wodnych i w glebach oraz na znaczenie różnorodności biologicznej w rolnictwie, na przykład roślin uprawnych, z punktu widzenia odpornych metod produkcji żywności.

2.3. Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) uważa zanieczyszczenie i pogorszenie stanu środowiska za poważne zagrożenie dla zdrowia ludzi⁽⁵⁾. Czyste, zdrowe i zrównoważone środowisko jest podstawowym prawem człowieka⁽⁶⁾. Zakotwiczenie prawa do zdrowego środowiska w prawodawstwie UE⁽⁷⁾ i opracowanie podejścia „Jedno zdrowie” pomogłyby zapewnić zrównoważoną przyszłość obecnemu pokoleniu i tym, które po nim nadejdą.

2.4. Uwidoczniło się również nieproporcjonalne ryzyko utraty różnorodności biologicznej i pogorszenia stanu środowiska dla niektórych społeczności i grup ludzi w obrębie krajów i na szczeblu transgranicznym, co świadczy o potrzebie sprawiedliwej transformacji⁽⁸⁾.

2.5. Globalne ramy różnorodności biologicznej z Kunmingu/Montrealu z 2022 r., znane także jako plan na rzecz różnorodności biologicznej⁽⁹⁾, przyjęte na COP15 do Konwencji ONZ o różnorodności biologicznej (CBD) były historycznym osiągnięciem w mobilizacji na rzecz przeciwdziałania utracie różnorodności biologicznej. W oparciu o realizację celów zrównoważonego rozwoju określono w nich drogę do osiągnięcia do 2050 r. globalnej wizji świata żyjącego w harmonii z przyrodą. Do kluczowych elementów planu na rzecz bioróżnorodności biologicznej zaliczają się cztery cele na 2050 r. i 23 cele na 2030 r.

2.6. Z oceny rozwoju sytuacji wynika jednak, że świat nie spełnia swoich obietnic⁽¹⁰⁾. Ponadto postępy w UE są opóźnione w stosunku do celów (np. unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030⁽¹¹⁾). Głównymi przyczynami trwającej utraty różnorodności biologicznej są zmiana klimatu, utrata siedlisk (z powodu użytkowania gruntów na potrzeby rolnictwa i urbanizacji), zanieczyszczenie i nadmierna eksploatacja zasobów naturalnych.

2.7. Mechanizmy rynkowe same w sobie nie zapewniają dóbr publicznych ani zrównoważonego globalnego systemu gospodarczego. Dobra publiczne wymagają zarządzania i pieniędzy publicznych, a mechanizmy rynkowe pociągają za sobą konieczność korekt i wytycznych ze strony organów publicznych, aby zapewnić dobrostan społeczny.

2.8. Polityka ochrony środowiska (prawodawstwo, środki, finansowanie) wymaga solidarności i ścisłej współpracy międzynarodowej. Pomimo postępów i skuteczności konwencji ONZ w zakresie wyznaczania celów – ich wdrożenie jest niewystarczające ze względu na brak konsensusu politycznego w sprawie środków i podziału obciążeń na wszystkich szczeblach instytucjonalnych⁽¹²⁾. Jest to zagrożeniem dla odporności ekologicznej planety. Jeśli trend ten nie zostanie odwrócony, przyniesie ze sobą ogromne wyzwania społeczno-gospodarcze i będzie stanowił nieproporcjonalne obciążenie dla młodych ludzi i przyszłych pokoleń, zwłaszcza na globalnym Południu.

⁽⁵⁾ Estimating environmental health impacts, WHO.

⁽⁶⁾ Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ w sprawie prawa człowieka do czystego, zdrowego i zrównoważonego środowiska, Zgromadzenie Ogólne ONZ.

⁽⁷⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Prawo do zdrowego środowiska w Unii Europejskiej, szczególnie w kontekście wojny w Ukrainie” (Dz.U. C 228 z 29.6.2023, s. 10), raport informacyjny EKES-u „Ochrona środowiska jako warunek wstępny poszanowania praw podstawowych”.

⁽⁸⁾ NAT/933 „W kierunku wniosku ustawodawczego dotyczącego sprawiedliwej transformacji i w kierunku narzędzi polityki UE, które umożliwią bardziej społeczny Europejski Zielony Ład” (w toku), Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Tworzenie unijnych ram polityki na rzecz sprawiedliwej transformacji – niezbędne środki” (Dz.U. C, C/2024/1576, 5.3.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/1576/oj>).

⁽⁹⁾ Biodiversity Plan for Life on Earth.

⁽¹⁰⁾ CBD Online Reporting Tool.

⁽¹¹⁾ Tablica wskaźników unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności.

⁽¹²⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ogólnego unijnego programu działań w zakresie środowiska do 2030 r.” [COM(2020) 652 final – 2020/0300 (COD)] (Dz.U. C 123 z 9.4.2021, s. 76), Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030 – Przywracanie przyrody do naszego życia«” [COM(2020) 380 final] (Dz.U. C 429 z 11.12.2020, s. 259), Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Bardziej konstruktywna rola społeczeństwa obywatelskiego we wdrażaniu prawa ochrony środowiska” (Dz.U. C 47 z 11.2.2020, s. 50), Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wdrażanie prawodawstwa UE w zakresie ochrony środowiska w odniesieniu do jakości powietrza i wody oraz do odpadów” (Dz.U. C 110 z 22.3.2019, s. 33), Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Działania UE na rzecz poprawy przestrzegania prawa ochrony środowiska i zarządzania środowiskiem«” [COM(2018) 10 final] (Dz.U. C 283 z 10.8.2018, s. 83).

2.9. Napięcia polityczne i dezinformacja⁽¹³⁾ związane z klimatem i różnorodnością biologiczną, eskalującymi konfliktami, migracją i rosnącymi kosztami utrzymania zagrażają celom Europejskiego Zielonego Ładu, planowi na rzecz różnorodności biologicznej, porozumieniu paryskiemu i Agendzie 2030. Chociaż te wieloaspektowe problemy ujawniły niestabilność naszego systemu gospodarczego, to stanowią one również okazję do transformacji w kierunku gospodarki dobrobytu i nowej narracji dla ludzi i planety⁽¹⁴⁾.

2.10. Wybory do Parlamentu Europejskiego i odnowienie składu Komisji stanowią okazję do nadania priorytetowego charakteru różnorodności biologicznej i wdrożenia dorobku prawnego w zakresie ochrony środowiska we wszystkich obszarach polityki UE. UE ma wszelkie powody, by przejąć odpowiedzialność za różnorodność biologiczną w skali globalnej i stopniowo wycofywać się z działań, które mają negatywny wpływ na ekosystemy i społeczności w krajach trzecich, zwłaszcza w krajach globalnego Południa.

2.11. Niniejsza opinia z inicjatywy własnej ma następujące cele:

- zbudowanie nowej narracji dla ludzi i planety, z naciskiem na wzajemne powiązania między odpornymi ekosystemami a dobrobytem,
- opracowanie całościowej strategii na rzecz różnorodności biologicznej obejmującej wymiar środowiskowy, gospodarczy i społeczny, powiązania z programami klimatycznymi, środowiskowymi i planem działania „Jedno zdrowie”, a także z sektorami najbardziej zależnymi od różnorodności biologicznej i wywierającymi na nią wpływ,
- określenie potrzeb i obaw tych sektorów (w tym rolnictwa, leśnictwa, rybołówstwa i biogospodarki) oraz zaproponowanie rozwiązań ułatwiających im osiągnięcie unijnych i globalnych celów w zakresie różnorodności biologicznej,
- proponowanie konkretnych zaleceń dotyczących programu nowej Komisji i UN CBD COP16,
- zwiększenie synergii między konwencjami ONZ w sprawie różnorodności biologicznej, klimatu i pustynnienia (UN CBD, UNFCCC i UNCCD).

3. Finansowanie różnorodności biologicznej

3.1. W ocenach globalnych podkreśla się konieczność zmobilizowania znacznych zasobów finansowych na przystosowanie się do zmiany klimatu i łagodzenie jej skutków oraz na zachowanie, ochronę i odbudowę różnorodności biologicznej, zwłaszcza w kontekście UNFCCC i UN CBD⁽¹⁵⁾. Zważywszy, że finanse publiczne nie są wystarczające, EKES podkreśla znaczenie mobilizacji inwestycji sektora prywatnego, w tym potencjalnie za pomocą instrumentów finansowych, takich jak jednostki emisji dwutlenku węgla, zamiany długu na różnorodność biologiczną i obligacje powiązane z celami zrównoważonego rozwoju. EKES ostrzega jednak, że należy ściśle zapewnić uczciwy charakter tych instrumentów oraz w szczególności ostrożnie podchodzić do propozycji dotyczących „rynków różnorodności biologicznej”. UE powinna działać na forach międzynarodowych, takich jak Międzynarodowa Konferencja w sprawie Finansowania Rozwoju, na rzecz utworzenia światowej komisji w celu zapewnienia przejrzystości i uczciwości instrumentów finansowych na rzecz ochrony różnorodności biologicznej.

3.2. Z uwagi na zauważalną utratę różnorodności biologicznej wskutek zmiany klimatu – EKES wzywa do wycofania dopłat do paliw kopalnych, z zadowoleniem przyjmuje wskazanie dotacji o skutkach szkodliwych dla środowiska i apeluje o ich dalsze identyfikowanie i planowane wycofanie. Trzeba przy tym zadbać o to, by inwestycje z tytułu sprawiedliwej i ekologicznej transformacji miały pozytywny wpływ netto na różnorodność biologiczną i środowisko.

3.3. EKES zwraca się do Komisji o zachęcenie państw członkowskich do dalszego opracowywania, wprowadzania i stosowania zharmonizowanych, ekologicznych i zrównoważonych systemów podatkowych opartych na zasadzie „zanieczyszczający płaci” w sprawiedliwy i nieregresywny sposób⁽¹⁶⁾. Zasada ta powinna mieć również zastosowanie do gmin i innych władz lokalnych lub regionalnych, a związane z nią fundusze można przeznaczyć na zapobieganie zanieczyszczeniom.

⁽¹³⁾ Opinia Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny – Ochrona demokracji przed dezinformacją (Dz.U. C, C/2024/4052, 12.7.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/4052/oj>).

⁽¹⁴⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego – Plan działania na rzecz Europejskiego Zielonego i Społecznego Ładu opartego na gospodarce dobrobytu (Dz.U. C, C/2024/6879, 28.11.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/6879/oj>), Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Zrównoważona gospodarka, jakiej potrzebujemy” (Dz.U. C 106 z 31.3.2020, s. 1).

⁽¹⁵⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego – Finansowanie działań w związku ze zmianą klimatu: nowy plan działania na rzecz osiągnięcia ambitnych celów klimatycznych i celów zrównoważonego rozwoju (Dz.U. C, C/2024/6881, 28.11.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/6881/oj>).

⁽¹⁶⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Bardziej konstruktywna rola społeczeństwa obywatelskiego we wdrażaniu prawa ochrony środowiska” (Dz.U. C 47 z 11.2.2020, s. 50).

3.4. Komitet stwierdził w kilku opiniach⁽¹⁷⁾, że nie można oczekiwać od rolników, rybaków i właścicieli lasów, by ponosili koszty ochrony różnorodności biologicznej. Zapewnianie dóbr publicznych i wartości publicznej powinno raczej stanowić dla nich interesującą możliwość zarobkową, co można osiągnąć dzięki zachętom ekologicznym. EKES skrytykował także niedofinansowanie działań w ramach sieci Natura 2000 i wezwał do utworzenia europejskiego funduszu poświęconego różnorodności biologicznej. Komisja i państwa członkowskie muszą teraz uwzględnić te zalecenia.

3.5. EKES zwraca uwagę, że środki publiczne, w tym wieloletnie ramy finansowe (WRF), należy wykorzystywać przede wszystkim dla dobra publicznego, i wzywa do zapewnienia spójności między wszystkimi obszarami polityki (WPR, WPRyb, energetyka, transport, polityka społeczna itp.), finansowaniem i dotacjami, które mają wpływ na ochronę i odbudowę różnorodności biologicznej. W związku z tym EKES uważa, że WPR na okres po 2027 r. musi zapewnić stabilne, długoterminowe ramy polityki ukierunkowane na zrównoważoną produkcję żywności i otwartą strategiczną autonomię UE, a jednocześnie chronić różnorodność upraw i rodzajów rolnictwa w UE i jej ekosystemów⁽¹⁸⁾.

4. Zwiększanie różnorodności biologicznej i pozytywnych dla przyrody działań w dziedzinie klimatu – co robić i czego unikać

4.1. Zmiana klimatu jest jedną z głównych przyczyn utraty różnorodności biologicznej. Dlatego też większość strategii politycznych mających na celu przeciwdziałanie zmianie klimatu jest również korzystna dla różnorodności biologicznej. Niektóre rozwiązania technologiczne i cyfrowe na rzecz działań w dziedzinie klimatu mogłyby jednak zaszkodzić różnorodności biologicznej i środowisku (np. sztuczna inteligencja, energia jądrowa, wychwytywanie i sekwestracja dwutlenku węgla itp.). UE powinna kierować się zasadą ostrożności.

4.2. By zwiększyć różnorodność biologiczną i wzmocnić pozytywne dla przyrody działania w dziedzinie klimatu, EKES zaleca następujące działania:

4.2.1. **Współpraca** między naukowcami z różnych dziedzin (głównie różnorodności biologicznej i klimatu), a także między decydentami i zainteresowanymi stronami. Aby zapewnić społeczności międzynarodowej wytyczne wspierające tę niezbędną współpracę, EKES wzywa do zorganizowania nowych warsztatów współsponsorowanych przez Międzyrządową Platformę Naukowo-Polityczną w sprawie Różnorodności Biologicznej i Funkcjonowania Ekosystemów (IPBES) oraz Międzyrządowy Zespół ds. Zmian Klimatu (IPCC)⁽¹⁹⁾. Apeluje również o pilotowanie wielostronnych rozwiązań w zakresie różnorodności biologicznej w ramach europejskich misji w dziedzinie klimatu (np. przystosowanie się do zmiany klimatu i miasta neutralne dla klimatu).

4.2.2. **Włączenie** różnorodności biologicznej do działań w dziedzinie klimatu i odwrotnie. EKES wzywa Komisję do opracowania zintegrowanych strategii politycznych na rzecz klimatu i różnorodności biologicznej zarówno w wymiarze wewnętrznym, jak i międzynarodowym. W tym celu potrzebne są **oceny skutków** rozwiązań w dziedzinie klimatu i środków na rzecz różnorodności biologicznej.

4.2.3. **Monitorowanie** wdrażania dyrektyw dotyczących ochrony przyrody, rozporządzenia o odbudowie zasobów przyrodniczych oraz działań następczych w odniesieniu do obietnic związanych z Konwencją ONZ o różnorodności biologicznej.

4.2.4. **Rozwiązania oparte na przyrodzie i ekosystemie**, będące środkiem zaradczym przeciwko zmianie klimatu i utracie różnorodności biologicznej⁽²⁰⁾, takie jak ochrona siedlisk przyrodniczych, odbudowa ekosystemów, lasów i terenów podmokłych, zrównoważone gospodarowanie gruntami i zrównoważone praktyki rolnicze zapewniają usługi ekosystemowe, a zarazem ograniczają emisję gazów cieplarnianych oraz respektują prawa i kulturę zainteresowanych osób, takich jak społeczności lokalne i ludy tubylcze.

4.2.5. Uwzględnienie **gospodarki o obiegu zamkniętym**, która zapewnia ramy dla głębokiej zmiany w kierunku zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych i gospodarki dobrobytu działającej z uwzględnieniem ograniczeń planety. Korzyści środowiskowe i społeczno-gospodarcze wynikające z podejścia opartego na obiegu zamkniętym mogą stać się czynnikami sukcesu we wdrażaniu polityki w zakresie różnorodności biologicznej i klimatu.

⁽¹⁷⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie odbudowy zasobów przyrodniczych” (COM(2022) 304 final – 2022/0195 (COD)) (Dz.U. C 140 z 21.4.2023, s. 46), Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030 – Przywracanie przyrody do naszego życia«” [COM(2020) 380 final] (Dz.U. C 429 z 11.12.2020, s. 259).

⁽¹⁸⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Promowanie autonomicznej i zrównoważonej produkcji żywności: strategię na rzecz wspólnej polityki rolnej po 2027 r.” (Dz.U. C, C/2024/2099, 26.3.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/2099/oj>).

⁽¹⁹⁾ Biodiversity and Climate Change workshop report, IPBES i IPCC.

⁽²⁰⁾ IUCN Global Standard for Nature-based Solutions: first edition, IUCN.

4.2.6. **Świadomość społeczna i edukacja** dla wszystkich, a zwłaszcza decydentów, młodych ludzi i przedsiębiorstw, na temat wzajemnych powiązań między różnorodnością biologiczną, zmianą klimatu, stabilnością ekosystemów a dobrostanem człowieka.

4.2.7. **Mechanizmy zachęt** mające na celu promowanie praktyk przyjaznych dla środowiska i zniechęcanie do działań szkodliwych dla różnorodności biologicznej i środowiska powinny obejmować systemy płatności za usługi ekosystemowe (np. dla rolników, leśników i rybaków), wkład przyrody w życie ludzi ⁽²¹⁾ oraz programy certyfikacji ekologicznej. Za ostateczność należy uznać wprowadzenie systemu rekompensat ekologicznych opartego na jasnych kryteriach. Na przykład rekompensata za szkodzące przyrodzie projekty budowlane mogłaby być wprowadzona w innym miejscu. Warto również rozważyć utworzenie wspólnego rynku rekompensaty ekologicznej.

4.2.8. **Działania międzynarodowe i zielona dyplomacja** na rzecz finansowania i inicjatyw związanych z wymianą wiedzy skierowanych do krajów globalnego Południa i ludności rdzennej powinny pomóc w uzupełnieniu wewnętrznych wysiłków UE i zwiększeniu synergii między UN CBD, UNFCCC i UNCDD COP.

4.3. EKES proponuje również mianowanie komisarza ds. przyszłych pokoleń, odpowiedzialnego za popularyzację długofalowego, holistycznego i systemowego myślenia oraz koncentrującego się na włączeniu do głównego nurtu polityki wskaźników dobrostanu i różnorodności biologicznej wykraczających poza dane dotyczące PKB.

5. Tworzenie pozytywnej narracji na temat różnorodności biologicznej dzięki dużemu udziałowi społeczeństwa obywatelskiego

5.1. Międzypokoleniowy aspekt polityki w zakresie różnorodności biologicznej i ochrony środowiska musi znaleźć odzwierciedlenie w silnym, znaczącym zaangażowaniu młodzieży na wszystkich etapach procesów decyzyjnych: od ustalenia programu i opracowania wniosków ustawodawczych po wdrażanie, monitorowanie i działania następcze ⁽²²⁾, aby zapewnić uwzględnienie wpływu polityki na przyszłe pokolenia ⁽²³⁾.

5.2. Udział społeczeństwa obywatelskiego w zarządzaniu różnorodnością biologiczną ma kluczowe znaczenie dla osiągnięcia celów w zakresie różnorodności biologicznej oraz uwzględnienia potrzeb i obaw wszystkich sektorów, w tym rolnictwa, leśnictwa i rybołówstwa. EKES proponuje uporządkowanie go na skalę lokalną, europejską, międzynarodową i przekrojową w następujący sposób:

5.2.1. Poziom lokalny i krajowy

- Włączenie różnorodności biologicznej i ekologii do systemów uczenia się przez całe życie i krajowych systemów edukacji ma kapitalne znaczenie dla kształtowania pozytywnej postawy wobec różnorodności biologicznej ⁽²⁴⁾. Państwa członkowskie powinny zapewnić dostęp do parków narodowych i obszarów przyrodniczych oraz programy podnoszenia świadomości na ich temat, aby sprzyjać poczuciu odpowiedzialności oraz korzyściom z bliższego kontaktu z naturą. Należy wspierać programy edukacyjne, takie jak te organizowane przez Międzynarodową Unię Ochrony Przyrody (IUCN) i Federację EUROPARC ⁽²⁵⁾.
- Organizowanie lokalnych warsztatów na temat różnorodności biologicznej z udziałem przedstawicieli organizacji społeczeństwa obywatelskiego, społeczności lokalnych, młodzieży, ludności rdzennej, środowisk akademickich oraz sektora finansów i innych odpowiednich sektorów, takich jak rolnictwo, leśnictwo i rybołówstwo.
- Ułatwianie partycypacyjnych procesów decyzyjnych angażujących zainteresowane strony w opracowywanie, wdrażanie i monitorowanie lokalnych działań na rzecz ochrony różnorodności biologicznej.
- Wspieranie inicjatyw oddolnych i projektów ochrony prowadzonych przez lokalną społeczność, umożliwiających społecznościom lokalnym przejmowanie odpowiedzialności za działania na rzecz ochrony różnorodności biologicznej i zarządzanie nimi oraz pilotowanie nowych modeli biznesowych w zakresie ochrony różnorodności biologicznej (np. ekoturystyka, rolnictwo ekologiczne i regeneracyjne itp.).

⁽²¹⁾ Nature's Contributions to People (NCP), IPBES.

⁽²²⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „W kierunku zorganizowanego zaangażowania młodzieży na rzecz klimatu i zrównoważonego rozwoju w procesie decyzyjnym UE” (Dz.U. C 429 z 11.12.2020, s. 44).

⁽²³⁾ Test wpływu polityki UE na młodzież, Fit for Future Generations.

⁽²⁴⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wzmocnienie pozycji młodzieży w celu osiągnięcia zrównoważonego rozwoju poprzez edukację” (Dz.U. C 100 z 16.3.2023, s. 38).

⁽²⁵⁾ Federacja EUROPARC.

5.2.2. Na szczeblu UE:

- Wzmocnienie reprezentacji organizacji społeczeństwa obywatelskiego i ludów tubylczych w procesach kształtowania polityki UE w zakresie różnorodności biologicznej poprzez ich skuteczny udział w mechanizmach konsultacji, organach doradczych i dialogu z zainteresowanymi stronami.
- Organizowanie warsztatów takich jak te, o których mowa w rozdziale 5, oraz usystematyzowanie wielostronnych partnerstw na rzecz współpracy między społeczeństwem obywatelskim, agencjami rządowymi, instytucjami badawczymi i przedsiębiorstwami w celu skutecznego wdrażania środków ochrony różnorodności biologicznej.

5.2.3. W wymiarze międzynarodowym

- Opowiadanie się za lepszym włączeniem przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego do międzynarodowych forów zarządzania różnorodnością biologiczną, takich jak między innymi UN CBD, UN CMS ⁽²⁶⁾ UNFCCC i UNCDD COP.
- Wzmocnienie roli organizacji pozarządowych, organizacji młodzieżowych i organizacji ludności rdzennej oraz innych podmiotów społeczeństwa obywatelskiego w kształtowaniu globalnej polityki i porozumień w zakresie różnorodności biologicznej, takich jak plan na rzecz różnorodności biologicznej.
- Ułatwianie wymiany wiedzy i współpracy między organizacjami społeczeństwa obywatelskiego w różnych krajach i regionach w celu propagowania najlepszych praktyk w zakresie ochrony różnorodności biologicznej oraz organizowanie opisanych w rozdziale 5 na ich temat.

5.2.4. Cele przekrojowe

- Krzewienie dialogu i współpracy między organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, naukowcami i sektorami takimi jak rolnictwo, leśnictwo i rybołówstwo w celu opracowania rozwiązań korzystnych dla obu stron.
- Wspieranie inicjatyw w zakresie badań i innowacji, w których bada się zrównoważone praktyki i rozwiązania pozytywne dla przyrody, aby przyczynić się do źródeł utrzymania zapewniających godziwe dochody w tych sektorach i zarazem wywrzeć jak najbardziej pozytywny wpływ na klimat.
- Zwiększenie wsparcia finansowego i budowania zdolności społeczeństwa obywatelskiego i organizacji młodzieżowych działających na rzecz różnorodności biologicznej, w tym organizacji skupiających się na wspieraniu zrównoważonego rolnictwa, leśnictwa i rybołówstwa oraz organizacji broniących interesu publicznego w sporach sądowych dotyczących ochrony środowiska, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji na globalnym Południu.
- Umocnienie dialogu społecznego i rokowań zbiorowych w dziedzinie ochrony różnorodności biologicznej oraz zapewnienie zdecydowanego zaangażowania partnerów społecznych.

5.3. EKES popiera ponadto utworzenie stałego światowego zgromadzenia obywateli zgodnie z propozycją Fundacji Iswe, które spotkało się z poparciem Organizacji Narodów Zjednoczonych i którego utworzenie zostanie ogłoszone podczas Szczytu Przyszłości we wrześniu 2024 r. ⁽²⁷⁾ Uważa również, że takie zgromadzenie powinno zająć się kwestiami poruszonymi w niniejszej opinii. Podkreśla jednak, że nie stanowi to wystarczającego rozwiązania zapewniającego odpowiednią reprezentację zainteresowanych stron w procesie decyzyjnym.

5.4. EKES popiera właściwe egzekwowanie praw środowiskowych określonych w konwencji z Aarhus przez państwa członkowskie UE oraz odpowiednie budowanie zdolności społeczeństwa obywatelskiego, aby zagwarantować jego umiejętność korzystania z tych praw ⁽²⁸⁾. Popiera również wdrażanie legalnych sposobów ochrony przyrody, takich jak prawa przyrody i prawo do zdrowego środowiska, pod kierunkiem społeczeństwa obywatelskiego ⁽²⁹⁾.

5.5. Zwiększenie udziału społeczeństwa obywatelskiego jest najlepszym sposobem na uwzględnienie potrzeb i obaw wszystkich sektorów, aby stworzyć pozytywną narrację na temat różnorodności biologicznej, osiągnąć nasze cele w każdej skali i skutecznie rozwiązać bardzo poważny problem.

⁽²⁶⁾ Konwencja ONZ o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt.

⁽²⁷⁾ Globalne i stałe zgromadzenie obywatelskie, Fundacja ONZ.

⁽²⁸⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 1367/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 6 września 2006 r. w sprawie zastosowania postanowień Konwencji z Aarhus o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska do instytucji i organów Wspólnoty” [COM(2020) 642 final – 2020/0289 (COD)] (Dz.U. C 123 z 9.4.2021, s. 66).

⁽²⁹⁾ Badanie EKES-u pt. „Towards an EU Charter of the Fundamental Rights of Nature”.

5.6. Dlatego też, zgodnie z niedawnym sprawozdaniem sprawozdawcy ONZ w sprawie obrońców praw środowiskowych⁽³⁰⁾, EKES dostrzega stojące przed nimi zagrożenia i wzywa państwa członkowskie do poszanowania ich praw – w tym między innymi prawa do wolności wypowiedzi, pokojowego zgromadzania się i zrzeszania się – oraz do zajęcia się pierwotnymi przyczynami utraty różnorodności biologicznej.

Bruksela, dnia 19 września 2024 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Oliver RÖPKE

⁽³⁰⁾ *State repression of environmental protest and civil disobedience: a major threat to human rights and democracy*, Michel Forst, specjalny sprawozdawca OZN zajmujący się obrońcami praw środowiskowych na mocy konwencji z Aarhus.